

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

29.9.2025

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

HE 99/2025 vp

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on pyytänyt Mikro- ja yksityisyritykset ry:ltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2026.

Mikro- ja yksityisyritykset ry (MYRY) kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää huomioinaan seuraavaa.

Yleistä talouden näkymistä sekä hallituksen talous- ja finanssipolitiikan linjasta

Vuoden 2026 talousarvioesityksen määrärahat ovat 90,3 mrd. euroa (+1,1 mrd. € vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna). Esitys on 8,7 mrd. euroa alijäämäinen, alijäämää pienentää kertaluonteinen noin 2,3 mrd. euron tuloutus Valtion asuntorahaston kassasta, mutta ilman tätä alijäämä olisi 11,0 mrd. euroa ja se katetaan lisävelalla.

Valtionvelan arvioidaan vuoden 2026 lopussa olevan 194 mrd. euroa (65,6 % BKT:sta) ja korkomenojen 3,2 mrd. euroa. Budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 81,6 mrd. euroa, josta verotulojen osuus on 68,2 mrd. euroa. Verotuloeristä arvonlisäverot on arvioitu 23,736 mrd. euroon ja yhteisöverot 5,783 mrd. euroon.

Budjetin yleisperusteluissa korostetaan menokuria ja kehysjärjestelmän noudattamista, mitä Mikro- ja yksityisyritykset ry pitää lähtökohtaisesti oikeansuuntaisena. On kuitenkin todettava, että pienimpien yritysten näkökulmasta hallituksen heilahteleva talous- ja veropolitiikka, jatkuva kustannusten nousu, rahoituksen saamisen vaikeus, kotitalousten heikentynyt ostovoima sekä vähäinen kulutushalukkuus ja ylipäättään epävakaa toimintaympäristö ovat todellisia kasvun ja yritystoiminnan esteitä tällä hetkellä. Nämä tekijät ovat johtaneet kymmenien tuhansien yksin- ja mikroyritysten lopettamiseen viime kuukausina ja näkyvät myös edelleen korkealla pysyvissä konkurssiluvuissa. Jos talousarvion toimet eivät korjaa tätä kehitystä, hallituksen työllisyys- ja kasvutavoitteet eivät voi toteutua.

Vuoden 2025 talousarviossa hallitus odotti talousnäkymien kohenevan ja kotitalouksien kulutuksen lisääntyvän inflaation ja korkojen laskun myötä. Tämä ennuste ei ainoastaan ole jäänyt toteutumatta, vaan kehitys on mennyt päinvastaiseen suuntaan, ja negatiivisuuden kierre on voimakas.

Mikro- ja yksityisyritykset ry pitää finanssipolitiikan uskottavuuden kannalta erittäin tärkeänä, että kasvua tukevat toimet kohdentuvat koko yrityskenttään, ei vain suuryrityksiin tai keskisuuriin, ja aivan erityisesti toimien tulisi kohdentua niihin mikroyrityksiin, joiden kautta työllisyyden nousu skaalautuu laajimmin ja nopeimmin.

MYRYn keskeiset huomiot ja arviot

Yrittäjyyden merkitystä korostetaan mutta konkreettiset toimet jäävät hyvin ohuiksi

Budjetissa toistuvat tavoitteet lisätä yrittäjyyttä, työllistämistä ja yritysten kasvua. Kirjaukset ovat oikeansuuntaisia, mutta konkreettiset, etenkin pienimpiin yrityksiin osuvat toimet ja täsmäinstrumentit jäävät edelleen täysin yleisluonteisiksi. Mikro- ja yksityisyritykset ry pitää välttämättömänä, että mikroyritysten ensirekrytointia, rahoituksen saavutettavuutta ja lupapolkuja koskevat toimet konkretisoidaan ja aikataulutetaan.

Työllisyys- ja kasvutavoitteet

Talousarviossa todetaan, että työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä ja että pitkällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin. Tämä on koko talousarvion tärkein linjaus, ja se on mainittu useissa kohdissa.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää tavoitetta välttämättömänä, mutta arvioi, että talousarviossa ei riittävästi tunnisteta, mikä merkitys juuri mikroyrityksillä on työllisyystavoitteiden toteutumisessa. Arviomme mukaan Suomessa on yli 300 000 aktiivista mikroyritystä, joista suurin osa toimii yksin tai muutaman työntekijän kanssa. Jos edes pieni osa näistä yrityksistä palkkaisi yhden työntekijän, syntyisi kymmeniä tuhansia uusia työpaikkoja. Tämä olisi samaa mittaluokkaa kuin hallituksen esittämä 100 000 työllisen lisäys.

Talousarvioesityksen TE-palvelu-uudistus ja palveluiden siirtäminen kunnille voi parhaimmillaan tuoda palvelut lähemmäs yrittäjiä ja työnantajia. Riskinä kuitenkin on, että mikroyritysten tarpeet jäävät suurten työnantajien varjoon. Työvoimapalvelujen kehittämisen tavoitteena on työmarkkinoiden kohtaannon parantaminen ja osaamisen vahvistaminen, mutta talousarviossa ei ole esitetty konkreettisia toimenpiteitä, joilla madalletaan mikroyritysten kynnystä palkata ensimmäinen työntekijä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä luoda erityinen mikroyritysten työllistämishjelma. Ensimmäisen työntekijän palkkaamisen riskiä tulisi keventää omalla tukimallilla. Palkkatuen ja muiden kannustimien on oltava aidosti mikroystävällisiä, mikä tarkoittaa nopeaa hakemusten käsittelyä, selkeitä ohjeita ja hallinnollisen kuorman minimointia. Työllisyysasteen mittareihin tulisi sisällyttää erillinen seuranta mikroyritysten palkkaamien uusien työntekijöiden määrälle, jotta nähdään, realisoituuko mikroyritysten potentiaali työllistäjinä.

On lisäksi huomioitava, että työllisyys- ja kasvutavoitteiden toteutuminen ei riipu vain olemassa olevien yritysten palkkaamishalukkuudesta, vaan myös uusien yrittäjien määrästä ja kyvystä työllistää. Tällä hetkellä uusien yrittäjien kannusteet ovat heikentyneet. Starttirahojen määrärahat ovat loppuneet monilla alueilla, kipeästi odotettu YEL-uudistus etenee kovin hitaasti, työttömän mahdollisuudet kokeilla yrittäjyyttä ovat kaventuneet kun suojaosa on poistettu, ja palkkatyön sekä yrittäjyyden yhdistäminen on haastavaa. Epävarmassa suhdannetilanteessa moni pohtii yrittäjäksi ryhtymistä, mutta mahdollisuudet puuttuvat. Oikeilla kannustimilla voitaisiin saada merkittävä joukko ihmisiä pois työttömyystilastoista ja yrittäjyyden kautta luomaan itselleen ja muille työpaikkoja.

On myös syytä huomauttaa, että vaikka tilastoissa yrittäjien määrä osoittaisi huonossakin suhdannetilanteessa hienoista nousua, tämä on lähinnä seurausta alustatalouden muutoksista - tällä hetkellä erityisesti ruokalähetien rekisteröityessä Y-tunnuksen alle. Kyseessä ei siis ole laajapohjainen yrittäjyyden kasvu, vaan rakenteellinen muutos muuttuvilla työmarkkinoilla, joka ei tue hallituksen esittämiä työllisyystavoitteita. Työmarkkinat ovat valtavassa murroksessa, ja näemme nyt myös erilaisia arvaamattomia heijastevaikutuksia, joiden taustasyitä on tärkeää pystyä ymmärtämään.

Maahanmuuttajat, kotoutuminen ja yrittäjyys

Talousarvioesityksessä korostetaan kotoutumisen ja työllistymisen vauhdittamista, palveluprosessien uudistamista sekä työperusteisen maahanmuuton sujuvoittamista. Hallitus asettaa vaikuttavuustavoitteita ulkomaalaistaustaisten työllisyysasteen nostamiseksi ja painottaa erityisesti maahanmuuttajanaisten asemaa kotoutumis- ja työllisyystoimien kohderyhmänä.

Näiden tavoitteiden toimeenpanoa tukevat kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton määrärahat sekä kunnille maksettavat korvaukset kotoutumispalveluista. Samanaikaisesti Work in Finland -toimintaa jatketaan sekä Business Finlandin että KEHA-keskuksen kautta.

Kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessia ja palveluiden yhdistämistä kehitetään, ja kotoutuskoulutuksen rahoitus kootaan yhteen kanavaan. Näillä toimilla on ilmeinen kytkös yritysten työvoimatarpeisiin ja työllisyystavoitteiden saavuttamiseen.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry katsoo, että yrittäjyys ja yrittäjyyteen kannustaminen tulisi ehdottomasti sisällyttää nimenomaisena osana kotoutumis- ja työllisyystoimia. Talousarvioesityksen tavoitteet ja mittarit suuntautuvat kyllä oikein, mutta yrittäjyyspolku ei vielä näy riittävän selkeästi kotoutumisen palvelukokonaisuudessa. Yrittäjyyden nostaminen selkeästi esiin on perusteltua sekä työllisyystavoitteiden että kotoutumisen vaikuttavuuden kannalta: yrittäjyys on monille maahanmuuttajille realistinen ja nopea väylä työhön, usein jopa ainoa mahdollinen väylä, ja maahanmuuttajien luomien mikroyritysten kautta syntyy uusia työpaikkoja myös muille. Tämän vuoksi kotoutumisen rahoituskehityksessä tulisi tunnistaa erikseen yrittäjyysneuvonta, yrityksen perustamisen tuki, koulutus ja kielituen yhdistäminen yrittäjyyspolkuun.

Samalla Work in Finland -toiminnan, Business Finlandin Talent-toiminnan ja TE/kunta-rajapinnan tulisi tarjota selkeä, yrittäjyyttä tukeva palveluketju aina y-tunnuksen perustamisesta varhaisen vaiheen rahoituksen ja yritysneuvonnan palveluihin.

Kokonaisuutena talousarvioesityksen linjaukset kotoutumisen tehostamisesta ja maahanmuuttajien työllistymisestä ovat kannatettavia. Vaikuttavuus paranee kuitenkin merkittävästi, jos yrittäjyyspolku kirjataan osaksi kotoutumisen peruspalveluita ja sen resursointi varmistetaan.

TKI-toiminta ja Business Finland

Budjetissa jatketaan TKI-panostuksia ja Business Finlandin toimivaltuuksia. Business Finlandin toimintamenoiksi on esitetty 70,7 miljoonaa euroa ja uusia lainavaltuuksia 156,8 miljoonaa euroa, joista arviolta 141 miljoonaa kohdistuu tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Lisäksi pk-yritysten T&K:n vahvistamiseen osoitetaan määräraha, mutta siihen sisältyy 1,6 miljoonan euron leikkaus.

Pidämme myönteisenä, että pk-yritysten rooli on tunnustettu, mutta on merkittävä puute, että mikroyrityksille ei ole luotu omaa suoraa väylää TKI-rahoitukseen. On välttämätöntä luoda kevyempiä ja pienempiä tuki-instrumentteja ja palvelupolkuja, joilla voidaan rahoittaa ensimmäisiä prototyyppkejä, innovaatioita ja mikroyritysten klusterimaista yhteistyötä oppilaitosten kanssa. Ilman tätä vaarana on, että mikroyritykset jäävät kokonaan TKI-tavoitteiden ulkopuolelle.

Luvat ja valvonta: yhden luukun malli ja uusi virasto

Uuden Lupa- ja valvontaviraston perustaminen on merkittävä uudistus, jolla tavoitellaan lupaprosessien sujuvoittamista ja yhdenmukaistamista. Kannatamme tätä tavoitetta, mutta varoitamme toimeenpanoriskeistä. Jos resursseja, käyttöliittymien käytettävyyttä ja neuvontaa ei varmisteta, vaarana on, että yhden luukun mallista tulee vain yksi lisäkerros vanhojen prosessien päälle. Uudistukseen tulee sisällyttää mikroyrityksiä koskeva erityisarviointi sekä heille priorisoitu palveluikkuna ja selkeät ensimmäiskäsittelyajat. Näin varmistetaan, että toimeenpano toimii käytännössä myös pienille toimijoille eikä aiheuta niille lisähallintoa, viiveitä tai jälleen vain uusia velvoitteita.

ALV-kannan muutos 14 prosentista 13,5 prosenttiin

Esitys sisältää alennetun 14 prosentin ALV-kannan laskun 13,5 prosenttiin. Arviomme on, että puolen prosentin muutos on mikroyrityksille käytännössä marginaalinen ja toistuvien verokantamuutosten hallinnollinen työ käytännössä syö hyödyn kokonaan aiheuttaen enemmän kustannuksia yrityksille ja yrittäjille. Mikro- ja yksinyrittäjät ry esittää edelleen ensisijaisena tukitoimena ALV-velvollisuuden rajan nostoa vähintään 50 000 euroon ja helpotettua siirtymää verokantamuutoksissa.

Tuloverot ja vähennykset: työhuonevähennyksen poistaminen

Esitys sisältää työhuonevähennyksen poistamisen tuloverotuksesta. Korostamme, että mahdolliset muutokset eivät saa heikentää elinkeinonharjoittajien tosiasiallista mahdollisuutta vähentää yritystoiminnan työtilakustannuksia. Kaavamaisen työhuonevähennyksen poistaminen iskisi kaikkein kovimmin toiminimiyrittäjiin. Nämä eivät saa palkkatuloista automaattisesti myönnettävää tulonhankkimisvähennystä, ja kaavamaisen työhuonevähennyksen poistaminen heikentäisi entisestään toiminimiyrittäjien asemaa palkansaajiin ja palkkatuloa nostaviin yhteisömuodossa toimiviin yrittäjiin verrattuna.

Toiminimiyrittäjät jäävät jo muutenkin hallituksen suunnittelemissa veromuutoksissa selvästi muita heikompaan asemaan, koska yhteisöverokannan alentaminenkaan ei ulotu toiminimiyrittäjiin.

Tilanne on tällä hetkellä epäselvä ja ristiriitainen, ja lisää runsaasti huolta yrittäjäkentällä.

Yhteisöveron keventäminen myöhempinä vuosina taas hyödyttää vain voitollisia yrityksiä, eikä siksi toimi aloittavien mikroyritysten kasvukannustimena. Kasvutoimia tulee kohdistaa myös niihin yrittäjiin, joilla ei vielä ole verotettavaa tulosta.

Digitalisaatio ja hallinnollinen taakka

Hallitus vie eteenpäin digitaalisen asioinnin ensisijaisuutta ja tietoinfrastruktuurin uudistuksia (mm. digitaalinen identiteetti). Pidämme tärkeänä, että yrityksiin kohdistuvat rekisteri-, asiointi- ja todentamismaksut arvioidaan mikrovaikutusten näkökulmasta ja että vaihtoehtoiset kanavat säilyvät tosiasiallisina. Muistutamme, että mikroyrityksillä ei useinkaan ole erillisiä hallinto-osastoja, vaan yrittäjä itse hoitaa kaiken hallinnollisen työn. Siksi on välttämätöntä, että digipalvelut suunnitellaan yrittäjälähtöisesti ja uusien palveluiden käyttöönotossa huomioidaan yksin- ja mikroyritykset sekä erilaiset elinkeinonharjoittajat. Uusista rekistereistä ja maksujärjestelmistä aiheutuvien kustannusten on oltava kohtuullisia ja ennakoitavia.

Kannatamme tuottavuushyötyjä tuovia toimia, mutta muistutamme, että yrityslähtöinen käyttöönotto, maksujen ja velvoitteiden ennakoitavuus sekä vaihtoehtoiset asiointikanavat ovat täysin välttämättömiä mikroyritysten tosiasiallisen asiointikyvyn turvaamiseksi.

Positiivinen luottorekisteri

Talousarvioesityksessä todetaan, että Verohallinto edistää positiivisen luottotietorekisterin toteuttamista ja käyttöönottoa, ja että rekisteristä luotonantajat voivat nähdä reaaliaikaisesti lainanhakijan lainamäärät ja tulotiedot. Vuonna 2026 rekisteristä arvioidaan kertyvän 8,9 miljoonaa euroa käyttömaksuina, ja toimintamenoihin on varattu määrärahoja rekisterin hallintaan, kehittämiseen ja jatkuvaan ylläpitoon.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry korostaa, että nykyinen toteutus on puutteellinen ja syrjii merkittävää osaa kansalaisista. Positiivinen luottorekisteri ei tällä hetkellä sisällä niitä yrittäjiä tai yrittäjämäisesti toimivia henkilöitä tai itsensätyöllistäjiä, jotka toimivat mm. toiminimellä tai freelancereina eivätkä maksa palkkaa itselleen. Tämä tarkoittaa arviomme mukaan vähintään 200 000 kansalaista, joiden tulotiedot puuttuvat rekisteristä kokonaan tai lähes kokonaan. Seurauksena on, että heidän mahdollisuutensa saada lainaa tai muuta luottoa, vuokrata asunto tai tehdä edes tavallista pienimuotoista osamaksukauppaa ovat heikommat kuin palkansaajien tai palkkaa itselleen maksavien, vaikka todelliset ansiotulot olisivat samat tai suuremmat.

Esitämme, että Verohallinnolle annetaan välittömästi riittävät resurssit sen varmistamiseksi, että myös yrittäjien edellisen vuoden tilinpäätöstiedot tai verotettavat ansiotulotiedot saadaan tulorekisteriin ja sitä kautta positiiviseen luottorekisteriin. Tämä on välttämätöntä yhdenvertaisen kohtelun ja luotonannon oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi. Ilman tätä muutosta positiivinen luottorekisteri ei palvele tarkoitustaan kattavana ja luotettavana välineenä, vaan on voimakkaasti syrjivä ja eriarvoistava.

EU-rahoitus, aluekehitys ja maaseutu

Talousarviossa todetaan, että mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Tämä osoittaa, että mikroyrityksillä on merkittävä rooli alueiden elinvoimassa. On erittäin tärkeää, että vastaavaa seurantaan tehdään jatkossa myös muilla toimialoilla. Myönteistä on, että elintarvikealan mikro- ja pienyritysten lukumäärä ja jalostusarvo on nostettu erilliseksi mittariksi. Tämä osoittaa, että mikroyritysten mittaaminen on mahdollista ja perusteltua ja sitä tulisi laajentaa muillekin aloille.

Julkiset hankinnat ja yritysten markkinoillepääsy

Budjetin läpileikkaavana tavoitteena on ”kansalaisten ja yritysten asiointin sujuvoittaminen”. Erikseen mainitaan hankintojen kehittäminen ja Hankinta-Suomi-ohjelman jatkaminen. Mikroyritysten näkökulmasta on olennaista, että hankinnat toteutetaan tavalla, joka mahdollistaa myös pienten toimijoiden osallistumisen. Tämä tarkoittaa osatarjousten käyttöä, suhteutettuja referenssi- ja liikevaihtovaatimuksia sekä lyhyempiä maksuaikoja.

Mikro- ja yksinyrittäjät esittää, että julkisten hankintojen ohjaus toteuttaa selvästi mikroyrityksmyönteiset periaatteet (osatarjoukset, realistiset liikevaihto- ja referenssivaatimukset, kohtuulliset maksuehdot). Näin budjetin tuottavuustavoitteet heijastuvat suoraan pienten toimijoiden arkeen.

Mikroyritysten potentiaali jää tunnistamatta

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) toteaa kantanaan, että mikroyritysten valtava potentiaali kasvussa ja työpaikkojen luomisessa on jäänyt talousarvioesityksessä tunnistamatta. Olisi erittäin tärkeää saada mikroyritykset mukaan työllistämisen ja työmarkkinoiden uudistamisen keskusteluun. Mikroyritykset ovat laajimmalle jakautunut työllistäjä ja yritysmassan perusta ja niiden toiminta kääntyy suoraan veropohjaksi.

On myönteistä, että hallitus tunnistaa muuttuvien työmarkkinoiden tarpeita ja on valmis lisäämään joustoa. Kuitenkin samaan aikaan on huolestuttavaa, että monia työelämän uusia ilmiöitä ei aidosti tunnisteta. Näitä ovat yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistäminen, yksinyrittäjyyden erilaiset muodot osana työllisyyden kokonaisuutta, alustatalous, kasvava maahanmuuttajayrittäjyys sekä mikroyritysten rooli työnantajina.

Taloukasvua tavoitellessa on välttämätöntä tunnistaa, että yli 95 % yrityksistä Suomessa on alle 10 henkilön yrityksiä. Vaikka näitä pieniä yrityksiä on ylivoimaisesti suurin osa, ne ovat silti marginaalissa, mitä tulee kasvutoimenpiteisiin. Olisi varmistettava kasvupolkuja, rahoitusinstrumentteja ja monipuolisia kasvutoimenpiteitä nimenomaan pienille yrityksille, koska elinvoimainen mikroyrityskenttä on keskeinen edellytys julkisen talouden kestäväälle rahoitus pohjalle.

Kunnioitavasti

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY)

Liisa Hanén

Toiminnanjohtaja